

Honoris Causa

Universitat de Lleida

Javier Pérez de Cuéllar

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTOR

HONORIS CAUSA DEL SENYOR

JAVIER PÉREZ DE CUÉLLAR

Universitat de Lleida

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctor *Honoris Causa* de la Universitat de Lleida del senyor Javier Pérez de Cuéllar, que es va fer a la Seu Vella de Lleida, el dia 1 d'abril de 1998.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2018

Disseny i maquetació: cat & cas / Edicions i Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Servei de Reproducció d'Imatge de la UdL

Per a més informació, visiteu la web de la Universitat de Lleida

ÍNDEX

Laudatio

Dr. Josep Maria Tamarit Sumalla 6

Acte de doctorat Honoris Causa

Sr. Javier Pérez de Cuéllar 11

Discurs de cloenda

Dr. Jaume Porta Casanellas 20

LAUDATIO

DR. JOSEP MARIA TAMARIT SUMALLA

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector, rectors d'altres universitats, digníssimes autoritats, membres del Claustre de la Universitat, representants del professorat, de l'estudiantat i del personal d'administració i serveis, senyores i senyors.

Abans de res, vull agrair a l'Excel·lentíssim i Magnífic Rector, haver-me encarregat no solament deixar constància en aquest acte, com a secretari general, de l'acord de la Junta de Govern de la Universitat sinó també pronunciar l'elogi del nou doctor honoris causa, fet que representa per mi un honor que considero sincerament immerescut, per la qual cosa reitero el meu agraïment. En segon lloc, vull subratllar la valoració que per a la UdL mereix el fet que el doctor honoris causa Javier Pérez de Cuéllar hagi acceptat la invitació d'incorporar-se al seu Claustre de Doctors, fet que serà un honor per a la institució i un motiu d'orgull per a tots els que la servim.

La proposta, com a primer doctor honoris causa, de l'Excel·lentíssim Senyor Javier Pérez de Cuéllar, que ha tingut durant deu anys la màxima representació i responsabilitat de les Nacions Unides, cal entendre-la com l'afirmació d'un compromís amb els principis de l'organització, especialment en allò que fa referència a la defensa dels drets humans, en aquest any que commemorem el cinquantè aniversari de la Declaració Universal.

El doctor Javier Pérez de Cuéllar, nascut a la ciutat de Lima l'any 1920, fou elegit secretari general de l'ONU l'any 1981. Abans havia estat funcionari del Ministeri d'Afers Estrangers peruà des del 1940 i havia ocupat llocs d'una gran responsabilitat en la carrera diplomàtica, com els d'ambaixador a Suïssa, als Estats Units i a Polònia, i delegat permanent del Perú a l'ONU. Des de l'any 1975 havia estat adjunt a la Secretaria General de l'esmentada Organització i, des de 1979, sotssecretari general per a assumptes polítics especials, on va destacar com a mitjancer en el conflicte de Xipre i com a delegat especial a l'Afganistan en el conflicte amb la Unió Soviètica. En el seu nomenament

com a secretari general, amb un grau de consens molt elevat i assolit ràpidament en el Consell de Seguretat, van tindre un paper important tres factors que constitueixen per a nosaltres un motiu d'interès: la qualificació professional demostrada en els càrrecs esmentats, la seva condició de llatinoamericà i la seva vocació per la problemàtica del Tercer Món, a la qual, ja en les seves primeres declaracions, va prometre dedicar una atenció preferent. D'ell va dir el diplomàtic espanyol Jaime de Piniés (aleshores president en funcions de l'Assemblea General) que es tractava d'un diplomàtic excepcional i un home fora de sèrie, amb una gran independència de criteris i fermes conviccions.

Com a més alt dignatari de les Nacions Unides, el doctor Pérez de Cuéllar ha estat testimoni d'excepció (i de vegades, protagonista) dels fets més rellevants de les relacions internacionals entre els anys 1981 i 1991. Podem destacar-ne, en la primera etapa, els conflictes a l'àrea centreamericana, alimentats permanentment per la política intervencionista dels Estats Units en l'era Reagan i per les difícils condicions socials i econòmiques de la població; conflictes en què va tenir un paper actiu en la cerca de solucions negociades, al costat d'iniciatives com les del Grup de Contadora o els Acords d'Esquípules, i finalment com a secretari general va presentar l'any 1988 un pla de cooperació econòmica per a l'Amèrica Central. Durant la mateixa època, va fer esforços per posar fi a la guerra entre Iran i Iraq i va posar en marxa, després de les activitats de missions d'investigació i observacions i de repetides condemnes per la utilització d'armes químiques, un pla de pau concretat en la Resolució 598/87. Aquest document va constituir durant un any una peça bàsica per assolir un acord d'alto el foc, que finalment va poder anunciar com a secretari general el 20 d'agost de 1988.

Els moments més destacables del segon mandat del doctor Pérez de Cuéllar, de 1986 a 1991, van ser els relacionats amb la desaparició del teló d'acer i els consegüents canvis a l'Europa de l'est i, endarrerit terme, la Guerra del Golf, en què lamentablement la força de les armes va imposar-se sobre el diàleg i el protagonisme de les Nacions Unides va quedar arraconat davant del bel·licisme dels dirigents de la primera potència mundial.

La distinció que avui accepta de la Universitat de Lleida s'afegeix a moltes altres de tipus acadèmic i extraacadèmic al llarg d'una vida de dedicació a la causa de la pau i els drets humans. Podem destacar, entre altres premis i condecoracions, el premi Príncep d'Astúries

a la cooperació iberoamericana l'any 1987 i el premi Olof Palme l'any 1989. Ja en l'àmbit estrictament universitari, cal deixar constància del fet d'haver estat investit com a doctor honoris causa per quaranta-cinc universitats d'Europa, Amèrica i Àsia (podríem citar, entre les més properes, les de Salamanca, Valladolid i Coïmbra), la qual cosa aporta un element simbòlic d'universalitat a l'acte d'avui. Per primer cop en el nostre àmbit nacional, avui la universitat catalana més antiga, en nom propi i en el del Consell de Rectors de les Universitats dels Territoris de l'Antiga Corona d'Aragó, s'afegeix a la llista d'institucions d'arreu del món que reten el més alt homenatge acadèmic al doctor Javier Pérez de Cuéllar.

L'acte d'avui ens pot portar a prendre consciència que el nostre compromís amb la causa dels drets humans prové d'una doble exigència, com a ciutadans i com a universitaris. El progrés social a què fa referència el preàmbul de la Declaració Universal dels Drets Humans suposa entendre el progrés científic i tecnològic i l'expansió del coneixement com un capítol inseparable de l'avenç de la humanitat en tot allò que en forma la base constitutiva. Com a bibliòfil consumat, el doctor Pérez de Cuéllar pot encarnar precisament una tranquil·litzadora resposta a la inquietud que manifestava per Cesare Beccaria, en el sentit de si podia arribar a ser compatible l'esperit de la tirania amb l'afecció a la lectura. En els més de dos-cents anys transcorreguts des de la cèlebre obra de l'il·lustrat marquès italià, aquest malèfic esperit s'ha manifestat de diverses formes. Una de les més horripilants per a nosaltres, universitaris, podria estar representada per la figura d'aquells qui, tot adorant l'obra de Richard Wagner, una de les més sublimes creacions de l'ànima humana, foren capaços de contemplar impassibles el més terrible holocaust; o fins i tot de viure'l, enduts per una diabòlica paranoia col·lectiva, com una grandiosa escenificació de les gestes heroiques i, en darrer terme, del capvespre dels déus.

Sobre les cendres de la segona Gran Guerra, la derrota de la tirania i el sentiment de la necessitat d'un retorn a les fonts de la persona humana i de la seva dignitat fonamental dóna vida a la Declaració Universal dels Drets Humans, viscuda com un autèntic renaiement de la humanitat (sentiment que certament ja advertim en anteriors moments històrics). El preàmbul és força explícit en proclamar, com a aspiració més elevada de l'home, l'adveniment d'un món en què els éssers humans siguin alliberats de la por i de la misèria. L'afirmació que els homes neixen lliures i iguals en dignitat i drets, establerta en

l'article primer de la Declaració de 1948, cal valorar-la, en el seu context històric, com una expressió d'aquest afany quasi baptismal: l'experiència de retrobament de la humanitat.

El temps ens ha portat, però, a superar el rebrot de iusnaturalisme que això suposava, i a ser conscients de la necessitat de recordar aquella distinció filosòfica bàsica entre allò que és i allò que ha de ser. Cal evitar el que la frase té de proposició declarativa i emfasitzar el que té d'ideal, en el sentit que les persones humanes han de ser lliures i iguals. Però sobretot el temps ens porta pensar en vigència material del principi, un cop la batalla per la vigència formal dels drets humans ha passat ja a un segon pla. En aquesta direcció es troba la tendència a la implantació del principi de jurisdicció universal i l'anhel de la creació d'un Tribunal Penal Internacional, aspecte que es troba precisament entre les actuals preocupacions del doctor Pérez de Cuéllar.

La seva presència avui ens recorda una vegada més la dimensió d'universalitat en la qual no tingui lloc ni una concepció elitista dels drets humans com a privilegis d'un club de nacions o de determinats grups socials, ni una mentalitat relativitzadora que posi les tradicions i els valors nacionals per damunt dels drets individuals de les persones.

D'altra banda, cinquanta anys de vida dels drets humans són un temps suficient per assentar en la nostra consciència col·lectiva la necessitat de conciliar llibertat i justícia com a realitats inseparables. Les idees socialistes i el protagonisme del Tercer Món en l'escena internacional, també representat pel doctor Pérez de Cuéllar, han estès el potencial transformador i emancipador dels drets humans i han aprofundit molt més enllà del context individualista de les declaracions nord-americanes o de la Declaració dels Drets l'Home i del Ciutadà de 1789.

La incorporació del nou doctor que ara proposo és acompanyada per tot un contingut simbòlic, que ens convida a reviuir alguna cosa que es troba en l'esperit fundacional de les universitats europees: una primavera de la humanitat, gestada en un context històric, el del moment en què es van posar aquestes pedres, que avui serveixen de marc incomparable d'aquest acte d'investidura, que expressa amb una sensualitat embriagadora el text de Carmina Burana, avui amb l'embolcall de la música, transforma el contingut en una experiència sensible de dimensions universals.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

SR. JAVIER PÉREZ DE CUÉLLAR

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector, il·lustres autoritats, Claustre, professors i alumnes, senyores i senyors.

Permetin-me expressar, en primer lloc, el meu emocionat agraïment per l'honor que avui m'atorga la il·lustre Universitat de Lleida, tan jove en esperit i tan antiga en història, en nomenar-me doctor honoris causa, un títol que sempre ostentaré amb un orgull particular.

Avui, els voldria exposar algunes reflexions i idees, fruit de la meva experiència com a observador privilegiat de les mutacions que l'escena internacional experimenta en aquest final de mil·lenni. La situació de desconcert i de dubte que es pot explicar potser pel període d'entre segles que estem protagonitzant, està ja molt lluny del període de promeses i oportunitats que va conduir les generacions que van viure la barbàrie de la Segona Guerra Mundial a elaborar una mena de catàleg universal de principis i valors capaços de fer regnar la pau i la justícia. Aquest catàleg es va convertir, l'any 1948, en la Declaració Universal dels Drets Humans, de la qual aquest any commemorem el cinquantè aniversari.

És cert que aquests drets ja havien estat definits per grans pensadors, des dels filòsofs grecs i sant Agustí fins a Vitoria, Locke, Rousseau i Kant, i proclamats a la Constitució nord-americana de 1787 i en la cèlebre Declaració francesa dels Drets de l'Home i del Ciutadà, de l'any 1789. La seva consagració per les Nacions Unides com una declaració de caràcter universal ha convertit aquests drets en valors immutables i permanents.

Certament, els drets humans han adquirit un caràcter universal i indivisible. Avui dia, un govern i una societat només poden ser considerats com a membres de ple dret de la comunitat internacional i mereixen ser anomenats democràtics si respecten i fan respectar escrupolosament aquests drets. El primer d'aquests drets, el dret a la vida

i al benestar, està íntimament vinculat a drets econòmics i socials que, igual que els drets polítics inclosos a la Declaració, recullen l'aspiració universal de l'home al seu ple desenvolupament econòmic i social.

No obstant això, no n'hi ha prou que els principis d'igualtat, respecte i tolerància es converteixin en drets: és necessari, a més, que es converteixin en realitat.

En aquest moment històric de transició —i, per tant, d'anàlisi i balanç—, no ens podem conformar a reconèixer els errors del passat i llançar promeses vanes de deures futurs. Els desafiaments que m'agradaria evocar aquí avui volen anar més enllà d'un nou recordatori, volen ser una crida al respecte a la Declaració Universal dels Drets Humans.

Al cap de mig segle des que es va adoptar, i vist el camí que s'ha fet, no crec que el problema es plantegi simplement en el respecte als preceptes de la Declaració: la clau, tal vegada, estigui a recuperar l'esperit de transformació i innovació que va portar aqueixa generació de la postguerra a escriure aquesta admirable declaració. Avui, hem de donar-nos els mitjans per recuperar el tarannà creatiu que ens permeti, basant-nos en els seus principis, imaginar noves maneres de viure en comunitat, noves maneres de seguir fidelment l'esperit universal de respecte i tolerància que va fundar la Declaració.

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector: El nostre temps és el temps de totes les transicions: se'ns han esfondrat els dogmes, les certeses i l'ordre establert. Les cartes del segle XXI apareixen tímidament davant dels nostres ulls, i ho fan sota el doble signe de la integració i la desintegració. Si bé és cert que el final de la guerra freda ha contribuït a crear un clima de millor comunicació entre els estats —i, de manera particular, entre les grans potències—, ja fa uns quants anys que assistim a l'aparició de nous conflictes de sobirania, al desvetllament d'antigues rivalitats nacionals, a l'exacerbació de lluites ètniques, religioses i socials, a les quals se suma el gran problema econòmic i social que angoixa permanentment el món en desenvolupament. Així mateix, observem la dislocació de sistemes polítics, l'esfondrament d'estats nacionals i federals, sota la capa de reivindicació i afirmació de cultures llargament extingides. També s'ha anat deteriorant la clàssica funció paternalista de l'estat, condemnat a cedir, tard o d'hora, porcions de la seva sobirania. Les organitzacions internacionals han perdut autoritat i credibilitat i, com

més va, es fa més puixant un procés de mundialització que està sacsejant els fonaments del món tal com el coneixem. Els indicadors que, des de fa molt de temps, s'han considerat com a immutables desapareixen i els esquemes tradicionals es fan inaplicables.

En aquest context, estic convençut que, més enllà de la retòrica, avui ens calen noves formes d'organització, noves idees i, sobretot, molta creativitat per trobar noves solucions i encarar els canvis radicals que estem vivint. Perquè, si bé és cert que el món canvia, també ho és que nosaltres canviem el món. A les nostres mans hi ha, doncs, la capacitat de modelar i transformar la realitat, per concloure un nou pacte global que reculli el conjunt de les nostres aspiracions i ambicions, i que doni un nou vigor a la Declaració Universal dels Drets Humans.

La defensa de la llibertat de càtedra i d'expressió —una constant de la història de les universitats— ha estat precisament un dels factors de transformació històrica més rellevant dels últims segles. Perquè, a més de graduar els professionals que la societat necessita i assegurar la continuïtat de la investigació científica, la universitat té la missió de conservar, augmentar i transmetre la cultura a les noves generacions.

La cultura és, senyores i senyors, la clau per ajudar-nos a encarar els canvis que estem vivint, uns canvis que ens obliguen a tornar a allò que és bàsic, primari, és a dir, als signes que guien l'acció humana, La raó és que actuem en virtut de les tradicions que hem heretat, del que hem pensat i sentit, del que hem oblidat, del que estimem o odiem, del que descobrim o creem; és en virtut de tot això que actuem cada dia. Dit d'una altra manera, la cultura és el nostre comportament quotidià i, també, les idees i les creences que ens guien en la nostra acció.

Per això, quan parlem de noves formes d'organitzar-nos en societat, la cultura ens apareix com un mapa que ens ajuda a orientar aquesta tasca de reconstrucció del món. I és aquesta voluntat d'obrir nous camins i traçar nous rumbos que, els darrers anys, m'ha preocupat en gran manera.

Entre 1992 i 1995, he tingut l'honor de presidir una comissió independent creada per les Nacions Unides i la UNESCO, que, continuant la tradició d'altres comissions com la

Brundtland, la Brandt o la Comissió Sud, va intentar explorar una nova frontera: l'encara relativament desconegut territori de la cultura i el desenvolupament.

En aquesta tasca, em van acompanyar dinou homes i dones procedents de diversos horitzons professionals, des de les ciències socials fins a la política, passant per l'economia i la creació artística, entre els quals hi havia quatre premis Nobel. Plegats, vam intentar imaginar noves idees, crear un nou llenguatge i, sobretot, fer propostes que, a termini curt o mitjà, fossin capaces de transformar l'obstinada realitat en alguna cosa, amb la mirada sempre fixada al futur. El fruit dels nostres esforços és un informe que s'acaba de traduir al català i que pren el títol de *La nostra diversitat creativa*.

Les nostres reflexions van néixer de la constatació del fet que el concepte de desenvolupament s'havia quedat massa petit i reduït a consideracions que no acompanyaven les realitats que estem vivint. Es tendia a identificar el desenvolupament amb la producció de béns i serveis i es mesurava per mitjà d'indicadors macroeconòmics com el creixement del producte interior brut i la renda per capita, en lloc de mesurar la millora de la qualitat de vida de tots els membres d'una societat nacional.

Ja el 1990, la recerca d'altres criteris havia portat el PNUD a elaborar el primer Informe sobre Desenvolupament Humà, en el qual es mesura el desenvolupament en termes de possibilitats i capacitats de l'individu, que van des de la llibertat social, econòmica i política fins a les oportunitats per a la salut i l'educació, ser productiu i creatiu i gaudir del respecte personal i els drets humans. Això no obstant, la cultura i les dimensions ètiques que aquesta comporta apareixien implícites en aquesta noció; però no explícitament formulades.

Precisament per donar resposta a aquesta absència, la nostra comissió va intentar fer un pas més enllà en el paradigma del desenvolupament i va incloure-hi la cultura com a part indispensable. Així, vam considerar que el fet d'augmentar les capacitats i les possibilitats dels éssers humans s'ha d'arrelar, necessàriament, en l'ètica i els valors culturals que conformen les pautes de comportament quotidià. D'aquí emergeix la idea principal del nostre informe, és a dir, que el desenvolupament dissociat del seu

context humà i cultural —si en aquestes condicions hi pot haver desenvolupament— és un creixement sense ànima.

El desenvolupament econòmic forma part de la cultura d'un poble. No es redueix a ser un mitjà per a unes finalitats determinades, sinó que constitueix la base social en si per assolir aquestes finalitats. En aquest marc, el títol que es va donar a l'informe no fou producte de l'atzar, sinó que tradueix la preocupació de reflectir el respecte a la diversitat, la confiança en la creativitat i la preocupació pel bé comú.

Senyores i senyors: És sobre aquest patrimoni comú que és la nostra diversitat que hem de construir un pacte global per al segle XXI. La diversitat —sigui biològica o cultural— constitueix una font de riquesa i la condició mateixa d'un desenvolupament sostenible. La diversitat transcendeix les fronteres, perquè les cultures no són estàtiques ni estan aïllades, sinó que interactuen, s'influencien mútuament i evolucionen.

En un món que experimenta un procés de mundialització accelerat dels mitjans de vida, dels intercanvis econòmics i humans, aquesta diversitat imposa el respecte del pluralisme com un principi fonamental. En aquest sentit, no és convenient ni viable intentar construir una nació mitjançant la uniformització de tots els grups, atès que el domini d'un grup ètnic tampoc no podrà donar una estabilitat duradora a una societat. Només la voluntat de viure en comú, arrelada en valors compartits per tots els grups ètnics i culturals que integren un estat nacional, la participació de tots en el procés de desenvolupament i la distribució equitativa dels fruits que doni aquest desenvolupament permetran construir un futur sostenible. I com que allò que no és viable a escala nacional encara ho és menys a escala planetària, hem de seguir el mateix camí per construir una nova comunitat global. Això porta necessàriament a la idea d'una ètica global, un pacte de convivència social que assenti les bases d'un futur de benestar per a la nostra generació i per a les generacions futures.

Necessàriament, aquesta ètica global haurà de ser un pont entre les nacions, els grups ètnics i les comunitats mitjançant valors que puguin servir com a punts comuns de referència. Així, aquest codi ètic global endinsa les seves arrels en principis ètics que

són presents en pràcticament totes les cultures, com és l'impuls natural d'alleugerir i erradicar el sofriment.

En aquesta unitat de fons s'inspira el conjunt de normes mínimes que qualsevol comunitat ha d'observar, que són: els drets humans i les responsabilitats que comporten; la democràcia i la ciutadania i els elements de la societat civil; la protecció de les minories; el compromís amb la solució pacífica dels conflictes i la negociació justa, i, finalment, l'equitat intrageneracional i intergeneracional, com també entre homes i dones.

Lamentablement, avui ens estem acostumant a observar formes dramàtiques de violència ètnica i cultural, que en bona mesura paralitzen qualsevol esforç de desenvolupament econòmic i social. Al meu entendre, l'única manera d'aconseguir estabilitat política en països multiculturals —i avui dia, gairebé tots els països del món ho són— és fer de les societats unes societats obertes, en les quals tots els grups ètnics i culturals tinguin els mateixos drets, els mateixos avantatges i les mateixes obligacions. Això requereix unes quantes regles del joc democràtic, una descentralització considerable del poder i un accés equitatiu a les institucions de justícia. Requereix societats amb mobilitat social, econòmica i política, en la qual tots els ciutadans siguin iguals davant de la llei i davant de la justícia, sense diferències d'origen ètnic, gènere, classe o alguna altra consideració. Els països que no respecten aquests principis tendeixen a patir en carn pròpia formes dramàtiques de violència ètnica.

Senyores i senyors: Aquestes són, en bona mesura, algunes reflexions que, segons la meva opinió, han de marcar la sendera del progrés al nou segle que inaugurarem d'aquí a pocs mesos. Tal com he assenyalat anteriorment, la universitat no pot ser, de cap manera, independent a aquest procés.

Massa sovint, les relacions entre educació i cultura es redueixen a l'aprenentatge d'alumnes i estudiants de les grans obres dels camps de la literatura, la pintura, l'escultura, la música, etcètera. Per descomptat, aquest saber és important i resulta essencial transmetre'l a les generacions futures. Tanmateix, la cultura no es limita a aquests coneixements.

Sabem que els sistemes educatius tenen un paper central a l'hora d'integrar o excloure els individus de la societat. Així, certs sistemes educatius nacionals han tingut històricament la funció de desestructurar, absorbir i dissoldre certs grups culturals. Davant de les noves realitats del pluralisme i la multiculturalitat, l'educació ha de ser capaç de respondre a la vegada als imperatius de la integració planetària i nacional i a les necessitats específiques de comunitats concretes —rurals o urbanes— que tenen una cultura pròpia. Per això, és necessari plantejar els objectius, remodelar els continguts i els programes de les institucions escolars tradicionals, imaginar nous mètodes pedagògics i nous enfocaments educatius i fomentar l'aparició de noves generacions de docents discents.

Una educació realment pluralista es basa en una filosofia humanista, és a dir, en una ètica que considera positives les conseqüències socials del pluralisme cultural. Amb això vull dir que la necessitat dels pobles de viure i treballar en pau hauria de conduir al respecte de totes les cultures —o, almenys, d'aquelles que valoren la tolerància i el respecte envers els altres.

Les universitats hauran d'abordar aquests desafiaments i els sistemes educatius —entesos en el sentit més ampli possible— hauran de donar prou proves de flexibilitat i imaginació per trobar el punt d'equilibri just entre aquestes dues grans tendències. En aquest context tan complex, m'agrada constatar els esforços que en aquest sentit ha realitzat la universitat catalana, per tal de defensar, des de la seva autonomia, el dret a la diferència, però també el deure i la responsabilitat de la tolerància.

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector, senyores i senyors: Permetin-me acabar prenent de nou les meves primeres paraules: la cinquantenària —avui— Declaració Universal dels Drets Humans té un camí llarg i ardu per recórrer. Les reflexions que els he presentat només pretenen donar alguns punts de referència que ens permetin encarar els desafiaments d'un món en transició, i crec que, en aquest sentit, la universitat té un paper important per dur a terme.

Ens hem de preguntar si aquests valors són realment nous i si aquestes proposicions són viables i realistes. En realitat, els drets humans, la democràcia, la participació de la societat civil, la igualtat, la justícia, la creativitat... són —i han estat— ideals i valors

de referència de la humanitat durant segles. Considero que el que és realment nou és la perspectiva, l'enfocament cultural en el qual aquests valors —sovint marginats per la primacia de les prioritats econòmiques— apareixen com a factors clau en un món interdependent on hem de fundar i garantir la nostra supervivència com a espècie, com a homo habilis, com a homo cogitus, en la convivència pacífica i en la nostra diversitat creativa. Estic convençut que aquesta és l'única solució viable a llarg termini.

La universitat ha de ser, en aquest sentit, una atalaia atenta al futur: la torre de guaita capaç d'anticipar-se a les tendències negatives i d'oferir solucions basades en el saber científic. Però, també, ha de contribuir a preservar el llegat de les generacions precedents i a forjar l'avenir, a conservar en el mateix grau el coneixement i la naturalesa i, al mateix temps, a salvar les formes intangibles de la cultura.

Estic persuadit que la Universitat de Lleida continuarà a l'avantguarda d'aquesta voluntat a contribuir a la construcció d'una nova utopia, mitjançant la formació de noves generacions en els valors ètics que fan possible la democràcia i el desenvolupament integral dels pobles com a base d'un nou dret de gentes: un nou contracte social per al segle XXI. Estic convençut que aquesta universitat contribuirà a establir vincles nous entre nacions, grups i comunitats culturals que reposin sobre valors compartits que puguin fer de punts de trobada. I això és tant més important quan sabem que les relacions entre els pobles i els individus dependran, en darrera instància, de la seva voluntat de viure en comú al nostre llogaret global.

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector, senyores i senyors: Els voldria reiterar, abans d'acabar, la meva gratitud profunda per aquesta distinció, que donarà encara més força a l'única cosa que tinc, que és la paraula, una paraula que es fa encara més expressiva en el vers d'un català universal, Salvador Espriu, que ens reconcilia amb els principis d'una nova globalitat, la unitat en la diversitat: "Diverses són les parles i diversos els homes, i convindran molts noms a un sol amor".

Moltes gràcies.

DISCURS DE CLOENDA

DR. JAUME PORTA CASANELLAS

Rectors de les Universitats, Honorable Comissionat, representant del President de Catalunya, President de la Diputació, Subdelegat del Govern, Representant de la Paeria, Sr. Bisbe, Síndic de Greuges de Catalunya, Representant del Govern d'Andorra, senyores, senyors, deganes, degans, professores, professors, voluntaris del 700 aniversari, estudiants, Personal d'Administració i Serveis, amics tots.

Avui hauria de ser un dia de joia per a tots nosaltres, per a la Universitat i per a la ciutat de Lleida, i ho és, però amb una forta angoixa i una tristor continguda.

A l'arbre de la ciència que és la universitat li ha estat amputada una branca, brutalment, absurdament, amb un sentit difícil de comprendre. És per això que els demano que es vulguin posar dempeus i guardem plegats un minut de silenci en record del professor José Manuel Valle, catedràtic que ha estat de la nostra universitat. La reflexió sobre aquesta absència potser ens conduirà a entendre millor les virtuts que la seua presència representava per a la Universitat de Lleida.

S'ha escollit el mes d'abril per realitzar aquest acte d'investidura perquè constitueix per a la nostra universitat un referent d'un abril ja llunyà, el del 1297, en què l'acció pontificia del papa Bonifaci VIII va concedir la butlla de creació d'un estudi general en qualsevol ciutat o lloc insigne de les terres de la Corona d'Aragó. Tres anys més tard, el 1300, per privilegi del rei Jaume II, va ser la ciutat de Lleida la beneficiària i va tenir la joia d'acollir l'Estudi General.

El fet territorial de la Corona d'Aragó, de la qual la de Lleida va ser la primera universitat, el simbolitzem amb la presència a la mesa de l'Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Gabriel Ferrater, rector de la Universitat Oberta de Catalunya, de l'Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Juan Badiola, rector de la Universidad de Zaragoza, de l'Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Fernando Romero, rector de la Universitat Jaume I de Castelló, membres del

Consell de Rectors de les Universitats dels territoris de l'Antiga Corona d'Aragó, que es va constituir ara farà un any i del qual s'ha volgut deixar constància per a la història de la nostra universitat al claustre de la Pensativa.

Per donar la publicitat que correspon, procediré a llegir l'acta de la sessió inaugural de la commemoració del 700 Aniversari, celebrada el 21 d'abril de 1997. Un original d'aquesta acta serà dipositat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que és la institució que conserva la butlla de creació de l'Estudi General de Lleida; un altre serà entregat a l'Arxiu Municipal de Lleida, que conserva el privilegi del rei Jaume II, i un tercer es quedarà a la Universitat de Lleida.

Des de la recuperació de la Universitat de Lleida, a finals de 1991, fins al dia d'avui, no s'ha produït cap investidura de doctorat honoris causa a la nostra universitat; cosa que posa en evidència que la nostra institució no prodiga aquestes concessions, malgrat que enguany se n'hagin previstes tres.

El nomenament i l'acte d'investidura d'un doctorat honoris causa, màxima distinció que atorga una Universitat, fan que una persona rellevant i prestigiosa per la seva trajectòria personal passi a formar part del Claustre de Doctors i Doctores de la Universitat.

No repetiré els mèrits expressats en la laudatio exposada pel doctor Josep M. Tamarit, secretari general i padrí del doctor Pérez de Cuéllar. Destacaré, únicament, que el nou doctor ha treballat incansablement en favor d'unes idees de defensa dels drets humans i de la pau, que nosaltres defensem. Aquesta investidura és un honor per a la nostra universitat; una distinció per al senyor Pérez de Cuéllar, i més responsabilitat, tant per a ell com per a nosaltres.

La investidura de l'Excel·lentíssim Senyor Javier Pérez de Cuéllar passarà a constituir un fet rellevant en la història de la nostra universitat.

El simbolisme en l'elecció de la persona haurà de buscar-se en l'expressió de la voluntat de la nostra universitat de ser una universitat que vol aconseguir una projecció més enllà de l'entorn immediat. Una institució que vol referents externs i que lluita per anar defugint

els corporativismes autocomplaents, malgrat que de vegades això només sigui possible assumint del conflicte —m'atreuria a dir— la crisi necessària per estimular la reflexió.

Però només així donarem la importància que, sens dubte tenen la reflexió i el debat en la definició d'un nou model d'universitat. Ara més que mai no ens podrem conformar amb un discurs teòric, i caldrà evitar caure en el diletantisme. El nostre compromís com a universitaris consisteix a saber establir els ponts entre els posicionaments teòrics i el fer, evitant les contradiccions entre el discurs i aquelles actuacions a curt termini que puguin hipotecar l'assoliment dels objectius que els posicionaments teòrics ens porten a defensar.

D'aquí el risc de tota acció. Però més preocupats ens hauria de deixar la indiferència i la repataneria, que no pas l'interès per arriscar-nos a cercar noves formes. Aquesta manera de fer pot comportar el perill d'equivocar-nos, en un caminar que només la perfecció, de la qual no gaudim, faria que no fos tortuós. És aquí on la integritat intel·lectual dels universitaris i les universitàries s'ha de deixar veure. No tenim inconvenient a reconèixer que ens equivoquem quan honestament ens adonem dels nostres errors. Com escriu la professora d'aquesta universitat Núria Perpinyà, en el seu llibre *Un bon error*, aprendre és una lliçó contínua d'humilitat.

El fet de buscar sempre ha anat indefugiblement lligat a la voluntat de provar, de trobar nous camins per a la cultura, per a la creació de nous coneixements, per a la innovació. Ha d'estar també vinculat a la idea d'una nova universitat, que es vol anar definint des de la reflexió i el debat.

No deixa de ser significatiu que l'any 1998 apareguin tres llibres dedicats a la universitat. L'actual preocupació al voltant del món universitari no ens pot deixar indiferents.

Si enguany està a la cresta de l'ona la cultura ibèrica, de la qual som hereus, hauríem de recordar que una de les seues característiques va ser l'individualisme i la desunió en tribus i regnes. En l'àmbit internacional són la justícia, l'equitat, la cooperació, la solidaritat, els valors per als quals hauríem de predisposar al nostre estudiantat. En l'àmbit universitari sembla que s'hagi d'anar obrint camí una visió més global de la mateixa institució, com a projecte compartit.

Segurament, seria interessant parar compte en les paraules de José Leal quan, en el III Fòrum Educatiu, celebrat recentment a la nostra universitat, afirmava que és millor col·laborar que rivalitzar.

En aquesta cerca de signes podríem afirmar que el tapís de la commemoració del 700 Aniversari recull el valor simbòlic que, en l'art ibèric tenen la filadora i la teixidora, com a expressió del manteniment de la tradició a la nostra Universitat.

L'acte d'investidura del primer doctor honoris causa també representa el manteniment de la tradició universitària, però és alhora el signe del compromís de mirar cap al món exterior.

És per tot això que constitueix per a mi una gran satisfacció donar la benvinguda a l'Excel·lentíssim Senyor Javier Pérez de Cuéllar, que s'acaba d'incorporar al Claustre de doctors i doctores de la nostra universitat, com a doctor honoris causa. El felicito en nom de la Universitat de Lleida i en el meu propi i l'animo a continuar treballant —com ha estat fent fins ara— en pro dels drets humans i de la pau, un magisteri i un prestigi que li han estat àmpliament reconeguts, entre moltes altres institucions, per nombroses autoritats d'arreu del món.

No hi ha dubte que l'acte d'avui serà un estímul per a la nostra universitat.

Sigueu benvingut, doctor Javier Pérez de Cuéllar.

Universitat de Lleida